

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΞΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ, ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
1928

Ε.Υ. Δ. Μ. Κ. Α. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ 21 ΜΑΡΤΙΟΥ 1800
ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ
ΠΡΕΒΕΖΗΣ, ΠΑΡΓΑΣ, ΒΟΝΙΤΣΗΣ ΚΑΙ ΒΟΥΘΡΩΤΟΥ

ΥΠΟ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΒΡΕΚΟΣΗ

Δικηγόρου

I.

Ἐρευνῶν τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἑλληνικῶν δήμων καὶ τῶν ἐνώσεων αὐτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἐν Ἡπειρῷ συνήντησα δημοτικὸν συνασπισμὸν ἀκμάσαντα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος (1800—1807) εἰς τὴν νότιον Ἡπειρον. Ἡ ὑποδειγματικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐνώσεως ταύτης ἀποτελεῖ λαμπρὰν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν δήμων καὶ τοῦ νεωτέρου δημοσίου Ἑλληνικοῦ δικαίου.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐνώσεις δήμων κατὰ τὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα συναντῶμεν πολλὰς ἀκμαζούσας ἰδίᾳ ἐν Ἡπειρῷ¹. Ἡ ὑφ' ὑμῶν δμως σήμερον ἐξεταζομένη διαφέρει τῶν ἄλλων, διότι αἱ μὲν ἄλλαι (φέρ' εἰπεῖν ἢ τοῦ Ζαγορίου, τῶν Βλαχοχωρίων κλπ.) ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ὡς τοιαῦται, χορηγήσαντος εἰς αὐτὰς τὰ προνόμια τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως οἰκεία βουλήσει, ὁ δὲ συνασπισμὸς τῶν ἡπειρωτικῶν πόλεων, ὡς συνεκροτήθη κατὰ τὸ 1800, προέκυψεν ἐκ συνθήκης, ἧτις ἐδέσμευε τὴν Πύλην εἰς τὴν χορήγησιν τῶν προνομίων, αἵτινα οὕτως εἰπεῖν καθώριζον καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως.

Ἐνῶ δηλαδὴ ἡ χορήγησις ἢ ἡ ἄρσις τῶν προνομίων εἰς τὰς ἄλλας ἐνώσεις δήμων ἦτο ἀποτέλεσμα προσωπικῆς διαθέσεως τοῦ Σουλτάνου ἀπέναντι τῶν ὑπηκόων του, ἡ χορήγησις καὶ ἡ ἄρσις τῶν προνομίων τῶν Ἡπειρωτικῶν πόλεων Πρεβέζης Πάργας καὶ λοιπῶν ἦτο ἀποτέλεσμα

¹ Ἀξιόλογον μελέτην, ἣ ὁποία τέμνει νέας κατευθύνσεις εἰς τὸν τρόπον τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐρεῦνης τῶν θεσμῶν τῶν δήμων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ἐδημοσίωσεν ἤδη ὁ καθηγητὴς κ. Περικλῆς Βυζουκίδης ἐξ ἀφορμῆς τῶν προνομίων τοῦ Ζαγορίου εἰς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά». Ἀτυχῶς αἱ συλλογαί, τὰς ὁποίας μέχρι σήμερον κατέχομεν περὶ τῶν θεσμῶν τοῦ Ζαγορίου, ὡς ἢ τοῦ Λαμπρίδου καὶ τινες ἄλλαι, δὲν ἐγένοντο μὲ σκοπὸν προσαρμογῆς πρὸς γενικωτέρας κατευθύνσεις. Ἰκανοποιῶν μόνον τοπικιστικὴν φιλοτιμίαν, ἦσαν δὲ συλλογαὶ παντοίων πληροφοριῶν συχνὰ ἀσχέτων πρὸς τὸ κύριον θέμα.

οιόνει συμβάσεως, ἧτις παρεβιάζετο (ὅπως καὶ συνέβη διὰ τῆς τροποποιήσεως ἢ ὀλοτελοῦς ἄρσεως αὐτῶν).

Ὅπως ὁμοίως εἰς τὰς ἄλλας ἐνώσεις δήμων ἀνεγνωρίσθησαν προϋπάρχουσαι κοινοτικαὶ αὐτοτέλειαι, οὕτω καὶ εἰς τὰς Ἑπειρωτικὰς πόλεις Πρέβεζαν καὶ λοιπὰς ἐπληρωθῶθησαν ὡς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν πολίτευμα τὰ ἐπὶ Ἑνετῶν πρὸ τοῦ 1797 κρατήσαντα.

II.

Ἡ Πρέβεζα, ἡ Πάργα, ἡ Βόνιτσα καὶ τὸ Βουθρωτὸν ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Passarowitz τοῦ 1718² περιήλθον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἑνετῶν ἀκολουθοῦσαι τὴν τύχην τῶν Ἰονίων νήσων μέχρι τῆς συνθήκης τῆς 17 Ὀκτωβρίου 1797³, ὁπότε περιήλθον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Γάλλων. Τῷ 1798 ἐπέδραμεν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς κατὰ τῶν πόλεων τούτων (ἐξαιρέσει τῆς Πάργας) καὶ ἐκυρίευσεν αὐτάς.

Προκειμένου νὰ ρυθμισθῇ μεταξὺ Ρώσων καὶ Τούρκων ἡ τύχη τῶν Ἰονίων νήσων, προέβαλε τὸ ζήτημα τῆς τύχης καὶ τῶν Ἑπειρωτικῶν πόλεων, αἵτινες ἐθεωροῦντο διοικητικῶς ἠνωμένοι πάντοτε μετὰ τῶν πρώτων. Μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἰονίων νήσων, τοὺς ὁποίους ὠρεῖε τὸ ἀπὸ 9 Ὀκτωβρίου 1799 Διάταγμα τῆς Ἰονίου Γερουσίας, ἐξελέγη διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεων ἀντιπρόσωπος τῶν Ἑπειρωτικῶν πόλεων ὁ Ἑνετὸς Ὅριος. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἰονίων νήσων ὑπέβαλον εὐθὺς ἀμέσως δύο ὑπομνήματα, ἓν πρὸς τὸν Τούρκον πρωθυπουργὸν Ραῖζ Ἐφένδην καὶ ἕτερον πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν λοιπῶν Δυνάμεων. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον ὡς πρὸς τὰς Ἑπειρωτικὰς πόλεις ἐζήτησαν α) τὴν ἐκκένωσιν τῆς Πρεβέζης, Βονίτσης καὶ Βουθρωτοῦ, χωρῶν ἠνωμένων τέως μετὰ τῶν πρῶην Ἑνετικῶν κτήσεων καὶ καταληφθεισῶν βιαίως ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, β) ἀποζημίωσιν διὰ τὰς φθοράς, ὧν ἐγένετο αἰτιὸς ὁ Ἀλῆ Πασᾶς πρὸς ζημίαν τῶν Ἑπειρωτικῶν πόλεων, γ) τὴν τήρησιν τῆς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν γραμμῆς, ἧτις ἐχρησίμευσεν ὡς ὄριον μεταξὺ τῶν πρῶην Ἑνετικῶν κτήσεων καὶ τῆς Ἐπικρατείας (sic) τοῦ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ἐζήτησαν ὅπως αἱ Ἑπτὰ νῆσοι μετὰ τῶν ἐν Ἑπιείρῃ ἠνωμένων χωρῶν ἀναγνωρισθῶσιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν τῶν ἀντιπροσώπων, πρὸς οὓς ἀπευθύνετο τὸ ὑπόμνημα, ὡς ἐλευθέρη Πολιτεία.

Πρὶν ὁμοίως ὑποβληθῶσι τὰ ὑπομνήματα τῶν ἀντιπροσώπων, εἶχον ἀρχίσει αἱ μεταξὺ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διαπραγματεύσεις,

²) Codex Italiae Diplomaticus. Lünig, Francfurti & Lipsiae 1725. Tom. I, pars II, sectio VI, 49.

³) Recueil de Traités τοῦ de Martens Τόμ. VI, σελ. 49. Εἰς τὸ αὐτὸ Recueil εἴρεται καὶ ἡ συνθήκη τοῦ 1800 ἐν τόμῳ VII.

αἰτίνας περιστρέφοντο περὶ τὰς ἐξῆς λύσεις: 1) Αἱ Ἴόνιοι νῆσοι, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἡπειρωτικῶν πόλεων, ν' ἀποτελέσουν Ἡγεμονίαν, ἧς τὴν ἐγγύτησιν ν' ἀνελάμβανον αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις. 2) Νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς δύναμιν δευτέρας τάξεως. 3) Νὰ τεθῶσι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, διοικούμεναι μὲ πολίτευμα ἀριστοκρατικόν, ὡς τὸ κρατήσαν ἐν Ραγούζη. Καὶ ἡ μὲν Πύλη ἐπέμεινε εἰς τὸ ν' ἀποτελέσουν αἱ πόλεις αὗται ἡγεμονίαν ἀνάλογον τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας. Ἡ δὲ Ρωσσία ἤξιον ν' ἀπαρτίσουν ἀριστοκρατικὴν πολιτείαν. Εἶναι ἀξιοσημεῖωτον ὅτι τόσον οἱ Ρῶσοι ὥσον καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐξῆρον πρὸς ἐπίρρωσιν τῶν ἰσχυρισμῶν τῶν ἐπαναστατικῶν τῶν ἰδεῶν τῶν κατοίκων, τὸ ὅποιον τοὺς κατέστησεν εἰς ἄκρον δυσπειθεῖς⁴. Τοῦτου ἕνεκεν οἱ μὲν Τοῦρκοι ἔλεγον ὅτι ρέπουν εἰς ταραχὰς δηλητηριασθέντες ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ προέτεινον τὴν ἡγεμονίαν, οἱ δὲ Ρῶσοι ἀντέφερον ὅτι λαὸς Εὐρωπαϊκὸς δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀνεχθῆ τοὺς χρόνους ἐκείνους νὰ διοικῆται ἀπὸ Ἡγεμόνας ὑποκειμένους εἰς κεφαλικάς ποινάς, ὅπως οἱ τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας.

Τέλος διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1800 καθιερώθη μικτὸν σύστημα τῶν μὲν Ἰονίων νήσων ἀποτελεσασῶν Πολιτείαν φόρου ὑποτελή εἰς τὴν Πύλην, τῶν δὲ ἡπειρωτικῶν πόλεων ἐκχωρηθεισῶν εἰς τὴν Τουρκίαν⁵.

Ἡ ἐπιθυμία ὁμοῦ τῶν Ἰονίων καὶ τῶν Ἡπειρωτῶν ὅπως συμβιώσασιν ὑπὸ κοινὸν πολιτικὸν καθεστῶς, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, φαίνεται καὶ πάλιν κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης. Οὕτως ἡ Ἰόνιος Γερουσία προκειμένου καὶ πάλιν νὰ ρυθμισθῆ ἡ τύχη τῶν Ἰονίων νήσων λόγῳ τῶν μεσολαθησάντων γεγονότων ἀπέστειλε τὰς παραμονάς τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀντιπρόσωπον εἰς Βιέννην, ἵνα περιμένῃ τὴν ἐναρξιν τοῦ συνεδρίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπόμνημα

⁴) Τὸ δυσπειθὲς τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν αὐτῶν προὔπηρε τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἰσως διότι αὗται εἶχον καταστῆ ἐπὶ Ἐνετῶν κέντρα τῶν ἀρματολῶν καὶ τῶν κλεφτῶν. Οὕτω μανθάνομεν ἀπὸ τὴν ἐκθεσιν τοῦ decreto τῆς 15 Φεβρουαρίου 1771 ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα τῆς Πρεσβείας κατῴρθουν νὰ διαφεύγουν τὴν πληρωμὴν τῶν βαρέων διόδων τοῦ Ἀμβρακικοῦ πρὸς βλάβην τῶν Ἐνετικῶν συμφερόντων, τοῦτου δ' ἕνεκα ἀπηλλάγησαν δυνάμει νόμου καὶ τὰ ὑπὸ ἐνετικὴν σημαίαν πλοῖα, διὰ νὰ δύνανται νὰ συναγωνίζωνται τὰ τῆς Πρεσβείας.

⁵) Φαίνεται ὅτι ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων ὁ μὲν Ὅριος ἐπεθύμει εὐλικρινῶς τὴν ἐνωσιν μετὰ τῶν Ἡπειρωτικῶν χωρῶν, ἐνῶ δὲ Καποδίστριας καὶ ὁ Σιγοῦρος ἀπέκρουον ταύτην δικαιολογούμενοι ὅτι θ' ἀπέτελει κτήμα δαπανηρὸν διὰ τὰς Ἰονίους νήσους καὶ ὅτι θὰ ἔδιδε προσέτι χώραν εἰς ἀφορμὰς διενέξεων διαρκῶν μὲ τοὺς Τοῦρκους. Τοῦτου ἕνεκεν μετὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ μικτοῦ συστήματος, καθ' ὃ αἱ Ἡπειρωτικαὶ χώραι ἐχωρίζοντο τῶν Ἰονίων νήσων, τὰ πλήθη ἐπυρπόλησαν τὰς οἰκίας τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Σιγοῦρου κατηγοροῦντα αὐτοὺς ὡς προδόσαντας τὰ ἔθνικα συμφέροντα, διότι δὲν ἐπέμειναν εἰς τὸ κοινὸν ὑπόμνημα τῶν ἀντιπροσώπων, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ ἐνωσις, καὶ οὕτω ἐχωρίσθησαν αἱ Ἡπειρωτικαὶ πόλεις τῆς Ἰονίου Πολιτείας.

πρὸς τὰς Δυνάμεις (9/21 Μαΐου 1814), ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων ἐτονίζετο ὅτι ἡ Γερουσία τῶν ἑπτανησίων διακηρύττει ἐνώπιον τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ὅτι ἡ μόνη θέλησις τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ ἦτο α') ὅπως ἡ πολιτεία τῶν ἑπτὰ νήσων τοῦ Ἰονίου ἐπισήμως ἀναγνωρισθῆ ἀνεξάρτητος καὶ ἐλευθέρᾳ πάσης ὑποτελείας, β') . . . καὶ γ') ὅπως αἱ πρόφην Ἑνετικάι χῶραι Πρεβέζης, Πάργας καὶ Βονίτισης μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Ἠπείρου προσαρτηθῶσι τῇ Ἰονίῳ Πολιτείᾳ. Ἡ Ἀγγλία διὰ τοῦ ἄγγλου ἀρμοστοῦ Cambell ἀποδώσασα ἰδιωτικὴν ἰδιότητα εἰς τὸ ἔγγραφον ὄχι μόνον ἠρηγήθη νὰ δεχθῆ τοὺς Ἰονίους ὡς ἀποτελοῦντας αὐτόνομον ἐπικράτειαν, ἀλλὰ καὶ ἐπετίμησε τοὺς ἑπτανησίους διὰ τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ν' ἀποστείλωσιν ἀντιπρόσωπον εἰς Βιέννην, χαρακτηρίσασα τοῦτο ὡς ἀνάρμοστον. Ἐτι δὲ ὁ Cambell ἀπηγόρευσε εἰς τὴν Σύγκλητον νὰ διατηρῆ καὶ ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Καποδιστρίου.

Μὴ δυναμένου δὲ νὰ παραστῆ ἀντιπροσώπου τῶν Ἰονίων εἰς τὸ Συνέδριον κατόπιν τούτων, ἀνέλαβεν ὁ Καποδίστριας ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα κρυπτόμενος ὀπισθεν τῆς ἰδιότητος τοῦ Ρώσου πληρεξουσίου. Ὁ Καποδίστριας ὑπέβαλε σχέδιον ρυθμίζον τὰ τῆς τύχης τῶν Ἰονίων πρὸς τὸν Μυλόρδον Clancarty διὰ τῆς ἀπὸ 28/9 Ἀπριλίου 1815 ἐπιστολῆς του, δι' ἧς δὲν ἐλησμόνησε καὶ νὰ διαμαρτυρηθῆ διὰ τὴν στάσιν τοῦ Cambell.

Τόσον δὲ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Καποδιστρίου ὅσον καὶ εἰς τὰ ἄλλα σχέδια καὶ ἀντισχέδια, ἅτινα προηγήθησαν τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ 1815, ἀναφέρονται αἱ ἠπειρωτικαὶ πόλεις ὡς μέλλουσαι ἀναποσπάστως νὰ ἐνωθῶσι καὶ πάλιν μετὰ τῶν Ἰονίων.

Ἐπειδὴ δὲ ἀκριβῶς πάντοτε ἐθεωροῦντο αἱ ἠπειρωτικαὶ πόλεις ὡς ἀναποσπάστως μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων συνδεδεμέναι καὶ ἀκολουθοῦσαι τὴν τύχην αὐτῶν, οὐδεμίᾳ ἐγένετο μνεῖα εἰς τὴν μεταξὺ Ρώσων καὶ Ἀγγλων συνθήκην τῆς 5 Μαρτίου 1815. Καίτοι δὲ ἡ Ἀγγλία ἐθεώρει αὐτὰς ὡς ἠνωμένας διοικητικῶς μετὰ τὰς Ἰονίους νήσους⁶, ἐν τούτοις στηριχθεῖσα ἐπὶ τῆς σιωπῆς τῆς συνθήκης τῆς 5 Μαρτίου 1815, προέβη εἰς τὴν μετὰ τῶν Ρώσων σύμβασιν τοῦ 1817, καθ' ἣν ἐρρυθμίσθη ὀριστικῶς ἡ τύχη τῆς Πάργας περιερχομένης εἰς τὴν Τουρκίαν, ἥτις εἰς ἀντάλλαγμα παρητήθη πάσης ἀξιώσεως ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων, ἣν εἶχε δυνάμει τῆς συνθήκης τῆς 21ης Μαρτίου 1800.

III

Διὰ τὴν παροῦσάν μου ἔρευναν ἔχω τὰς ἀκολούθους πηγὰς :

⁶) Ἐγγραφοῦ τοῦ ἄγγλου ἀρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων ἀπὸ 11 Μαΐου 1815 πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Πάργας, δι' οὗ χαρακτηρίζεται αὕτη ὡς *ouvrage annexé* τοῦ στρατοῦ τῆς Κερκύρας.

1) Τὴν συνθήκην τῆς 21ης Μαρτίου 1800. Ταύτης τὰ μὲν πρῶτα μέχρι τοῦ VIII ἀρθρα ἀναφέρονται εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, τὰ δὲ ἀρθρα VIII, IX καὶ X καθορίζουσι τὴν ἔκτασιν τῶν προνομίων τῶν Ἑπειρωτικῶν πόλεων.

2) Τὸ φερμάνιον τῆς 21ης Ἀπριλίου τοῦ 1800, ὄριζον τὰ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης. Τοῦτο εὔρον ἐν μεταφράσει εἰς τὸ Ἱστορικὸν Δοκίμιον περὶ Πρεβέξης τοῦ Μητροπολίτου Ἄρτης.

3) Τὰς πράξεις τῶν ἀρχῶν τῶν χρόνων ἐκείνων.

4) Τὰς σημειώσεις τοῦ ἀειμνήστου θεοῦ μου Γεωργίου Κονεμένου Βέη¹. Ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν σημειώσεων τοῦ Κονεμένου εἰργάσθη ὁ Ν. Γεωργίτης πρὸ εἰκοσαστίας περικοῦ, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας του ἐκείνης εἶδον τὸ φῶς ἐν τῇ «Ν. Ἡμέρα» τῆς Τεργέστης

¹ Ἀτυχῶς ὁ φάκελλος τῶν ἐγγράφων καὶ σημειώσεων τοῦ Κονεμένου Βέη φαίνεται ἀπολεσθεῖς ὁ θεὸς μου κ. Γ. Γερογιάννης ἔχων πληροφορίας ὅτι εἶχεν οὗτος δανεισθῆ εἰς τὸν θανάτου ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς μου Ἄρ. Βρέκοσην μὲ εἶχε παρακαλέσει, ὅπως τοῦ δανείσω τὸν φάκελλον τοῦτον, ἵνα τὸν συμβουλευθῆ διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς «Ἱστορίας τῆς Πρεβέξης». Παρ' ἑμοὶ ὅμως δὲν ἀνεῦρον εἰ μὴ ἐλάχιστα ἔγγραφα ἀφορῶντα τοὺς Κονεμένους, καὶ ταῦτα καθαρῶς ἰδιωτικῆς φύσεως. Ἡ ἀξία τοῦ φακέλλου τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς (οὗτινος βιογραφικὸν σημεῖωμα ἐδημοσίευσεν ἤδη ὁ Γεωργίτης εἰς τὸ Βιογραφικὸν Τεῦχος τῶν Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν τοῦ 1927, περιέχον δυστυχῶς καὶ ἱκανὰς ἀνακριβείας) θὰ ἦτο τῇ ἀληθείᾳ μεγάλη, διότι δὲν θὰ διεφώτιζε μόνον τὴν ἱστορίαν τῆς νοτίου Ἠπείρου τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνος, καθ' οὗς ἔδρασαν οἱ Κονεμένοι, ἀλλὰ θὰ παρεῖχε καὶ σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς διπλωματικῆς ἱστορίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος τῆς Ὀθωναίου ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ Κονεμένος βέης διατέλεσεν ἀνακληρωτὴς μετὰ τὰ Μουσουρικά τοῦ Τούρκου πρεσβευτοῦ Μουσούρου ἐν Ἀθήναις. Θὰ ἦσαν δὲ τόσον πολύτιμοι αἱ σημειώσεις ἐκεῖναι, ὅσον πολύτιμος ἐπῆρξεν ἡ ἀλληλογραφία καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν τότε πρεσβευτῶν τῶν Μ. Δυνάμεων ἐν Ἀθήναις, ἐφ' ὧν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐβασίσθησαν οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ὀθωνος διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς διπλωματικῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Θὰ ἦσαν δὲ καὶ ἄρτιαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον, ἀφ' οὗ ἐξ ὧν ἐδανείσθησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὸν κ. Γεωργίτην ἐκ τῶν ἀφορῶσων τὴν Πρεβέξαν τοῦ 1800—1807 κατώρθωσεν οὗτος νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευθεῖσαν μελέτην του, βοηθούμενος φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ ὑπὸ τῶν πράξεων τῶν ἀρχῶν.

Εἶνε δὲ ὄντως λυπηρὸν ὅτι εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐγγράφων, ἅτινα εἶνε εἰς ἡμᾶς ἀναγκαῖα διὰ τὴν γνῶσιν καὶ μελέτην τοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου τῶν Ἑλλήνων καὶ ἥτις ἐμποδίζει εἰς ἡμᾶς τὴν ἐρευνητικὴν ἐργασίαν νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν ἀμέλειαν τῶν τυχόν κατόχων τοιούτων ἐγγράφων καὶ σημειώσεων ὅπως τὰ ἐπιδεικνύωσιν εἰς τοὺς ἐρευνητάς των, ἴσως δὲ καὶ τὸν φόβον ὅτι τυχόν καὶ ἄλλοι πλὴν αὐτῶν θέλουσι γίνεαι κοινῶν τοῦ κεκρυμμένου θησαυροῦ!

Τούτων ἕνεκα δὲν κατώρθωσα ἀκόμη νὰ συγκεντρώσω τὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα τὸν δημόσιον βίον τοῦ μητροπόθεν προπάππου μου Ἰωάννου Λέοντος Μελά (περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Hughes συναντήσας αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ διὰ μακρῶν ἔγραφεν), ὧν ἔχω ἀνάγκην προκειμένου νὰ συντάξω βιογραφικὸν σημεῖωμα τοῦ ἀνδρός, τὸ ὅποιον θέλει συνοδεύσει τὴν προσεχῆ ἐκδοσὶν ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ ποιητοῦ Βηλαρά πρὸς αὐτόν, εἰς τὴν ὁποίαν θέλει προβῆ ὁ φίλος μου κ. Εὐάγγ. Φωτιάδης.

καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἑλληνισμός» τοῦ 1909 ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἐν Πρεβέζῃ Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ τῆς Συμπολιτείας τοῦ Ἀκρωτηρίου» (continente). Ἡ πρωτότυπος ἔρευνα τοῦ Γεωργίτου, ἥτις καὶ εἰς ἡμᾶς πολλαχῶς ἐχρησίμευσε, δίδει σαφῆ εἰκόνα τῆς ὀργανώσεως τῆς διοικήσεως μόνον. Δὲν ἐπεκτείνεται ἀτυχῶς ἐπὶ τῶν προνομίων καθ' ἕκαστον καὶ δὲν τοποθετεῖ ἐπομένως τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐνώσεως εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ γενικοῦ προνομιακοῦ καθεστῶτος τοῦ κρατήσαντος ἐπὶ τουρκοκρατίας.

5) Ὁ Σαλαμπάντας εἰς τὴν Ἱστορίαν Σουλίου καὶ Πάργας ἀναφέρει καὶ σύνταγμα, τὸ ὁποῖον κατηρτίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τοῦ Διοικητοῦ τῶν ἡπειρωτικῶν πόλεων καὶ τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Ἑπτανησιακῆς Δημοκρατίας Ἀνδρέα Γονέμη. Τοιοῦτον σύνταγμα οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Σαλαμπάντα ἀναφέρει. Τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι σύνταγμα ἀποκαλεῖ ὁ Σαλαμπάντας τὸ ἀπὸ 10 Μαΐου 1801 Χάτι Σιερίφ, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη κατόπιν διαπραγματεύσεων τοῦ Τούρκου Διοικητοῦ τῶν Ἠπειρωτικῶν πόλεων Ἀβδουλλάχ Μπέη τοῦ διορισθέντος ἐκεῖ διὰ τοῦ προορηθέντος ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1800 φερμανίου καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑπτανησιακῆς Δημοκρατίας, ὅστις πιθανὸν νὰ ἦτο ὁ ὑπὸ τοῦ Σαλαμπάντα ἀναφερόμενος Ἀνδρέας Γονέμης. Περὶ τῶν ὡς ἄνω διαπραγματεύσεων διαλαμβάνει τὸ ἄρθρον VIII τῆς συνθήκης τοῦ 1800⁵.

6) Ἐπιβοηθητικῶς ἐχρησιμοποίησα τὰ ἀκόλουθα ἔργα, ἅτινα ἢ πραγματοποιοῦνται περὶ Ἠπείρου καὶ δι' ὀλίγων ἀπτονται τοῦ καθεστῶτος τοῦ 1800, ἢ ἀναφέρονται γενικῶς ἢ εἰδικῶς εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Ἰονίων νήσων κατὰ τὴν ἐνετοκρατίαν. Εἶνε πρόδηλον ὅτι εἰδικῶς ὡς πρὸς τὰς ἐντυπώσεις τῶν περιηγητῶν πρέπει νὰ εἶνέ τις ἄκρως ἐπιφυλακτικός, ἕνεκα τῆς παρατηρουμένης τάσεως, ἣν εἶχον οὗτοι νὰ ἀναγράφουν πληροφορίας, τὰς ὁποίας δὲν συνέλεξαν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ παρελάμβανον παρ' ἄλλων, οἵτινες εἶχον ἐκδώσει περιηγητικὰς ἐντυπώσεις πρὸ αὐτῶν⁶:

Παν. Ἀραβαντινοῦ. Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου. Ἀθήναι 1856-1857.—
Σπ. Παν. Ἀραβαντινοῦ. Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Ἀθήναι 1895.—Ἀνδρ.
Ἀνδρεάδου. Περὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Βενετοκρατίας. Ἐν Ἀθήναις 1914.—Γ. Μαυρογιάννη. Ἱστορία τῶν Ἰονίων νήσων (1797-1815). Ἐν Ἀθήναις 1889.—Χριστοφόρου τοῦ Περραιβοῦ.

⁵) «Ἐπειδὴ αἱ περιφέρειαι αὗται ἀνήκουν κατὰ πλήρη κυριότητα εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ δοθέντος ὅτι μέγας ἀριθμὸς ἑπηκόων τῆς Δημοκρατίας τῶν ἐπὶ τὰς ἠνωμένων νήσων ἔχουν κτήματα εἰς τὰς ρηθείσας περιφέρειαι, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ὑπόσχεται νὰ καθορίσῃ ἀπὸ τοῦ νῦν τὴν τάξιν τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου, (πρόκειται περὶ τοῦ Διοικητοῦ) τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ἀρμοδιοτήτων του καὶ τὸν νόμον τῆς διαμονῆς του».

⁶) Περὶ τῆς ἐπιφυλάξεως αὐτῆς ἱκανὰ διδάσκει ἡ κριτικὴ τῶν πηγῶν τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἢ προτασσομένη τοῦ ἔργου τοῦ Ἀραβαντινοῦ.

Ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας. Βενετία 1815.—Π. Α. Σ(αλαμπάντα). Ἱστορία τῆς Πάργας. Ἐν Ἀθήναις 1861.—Ἰ. Λαμπροῖδου. Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα Ἀθῆναι 1887.—Ἀθ. τοῦ Σταγειρίτου. Ἡπειρωτικά. Βιέννη 1819.—Τρύφ. Εὐαγγελίδη. Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ἀθῆναι 1896.—Σαραφεῖμ Βυζαντίου, Μητροπολίτου Ἄρτης. Δοκίμιον ἱστορικῆς τινος περιλήψεως τῆς ποτὲ ἀρχαίας καὶ ἐγκρίτου Ἡπειρωτικῆς πόλεως Ἄρτης καὶ τῆς ὁσαύτως νεωτέρας πόλεως Πρεβέζης. Ἀθῆναι 1884.—Κ. Ν. Σάθα. Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς. Ἐν Ἀθήναις 1869.—Ἐρμάννου Λούτζη. Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Ἑνετῶν. Ἐν Ἀθήναις 1856.—Μιχ. Λάσκαρι. Σημειώσεις περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πάργας. Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ Τεύχος Α' καὶ Β'. 1927.—Α. Μ. Ἀνδρεάδου. Περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πάργας. Οἰκονομικὴ Ἑλλάς. 1911.—Σπυρίδωνος Ἀ. Βλαντιῆ. Ἡ Λευκὰς ὑπὸ τοὺς Φράγκους, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἑνετοὺς (1204—1797). Ἐν Λευκάδι 1902.—Γεωργίου Βερυκίου. Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς πρώην Ἰονίου Πολιτείας. Κεφαλληνία 1870.—Παναγιώτου Χιώτου. Ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀπὸ συστάσεως αὐτοῦ μέχρι ἐνώσεως (1815—1864). Ἐν Ζακύνθῳ 1864.—Παναγιώτου Χιώτου. Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα Ἑπτανήσου. Ἐν Ζακύνθῳ 1849—1877.—Ludwig Salvator. Parga. Praga 1907.—Pouqueville. Voyage dans la Grèce. 1826.—Will Mart Leake. Travels in Northern Greece. London 1885.—André St Sauveur. Voyage historique, littéraire et pittoresque dans les Isles et possessions ci-devant Vénitiennes du Levant. Paris 1800.—Scrofani. Voyage en Grèce fait en 1794—1795. Paris. 1801.—Travels in Greece and Albania by The Rev. T. S. Hughes BD. London 1830.—Henry Holland. Travels in the Ionian Isles, Albania, Thessaly, Macedonia during the years 1812 and 1813. London 1815.—Béllaire. Précis des opérations générales de la division française du Levant. A Paris 1805.—D'Arbois frères. Mémoires sur les trois départements de Corcyre, d'Ithaque et de la Mer Égée.—François Lénormant. La question Ionienne devant l'Europe. Paris 1859.—Edouard Driault et Michel Lhéritier. Histoire diplomatique de la Grèce de 1821 à nos jours. Paris 1925.—Malte-Brun. Tableau historique et politique de la vie d'Ali pacha.—Nolhac. (S. de). Iles Ioniennes. Paris 1852.—Schneider. Histoire et description des îles Ioniennes, revue et corrigée par Bory de St Vincent. Paris 1823.—Valsamachi. Nota sopra la Rep. Ionica presentata al Congresso di Vienna. Vienn. 1815.—Gaultier de Chanbry. Aperçu d'un mémoire sur l'occupation des îles Ioniennes par les Français (1797 - 1799) d'après la correspondance

du général Chabot. Paris 1864.—Pisani (l'abbé P.). L'expédition russo-turque aux îles Ioniennes (1798—1799).—G. Pauthier. Les îles Ioniennes pendant l'occupation Française et le Protectorat Anglais. Paris 1863.—E. Rodokanaki. Bonaparte et les îles Ioniennes. Paris 1999.—Eugene Rizzo Rangabé. Livre d'or de la Noblesse Ionienne. Athènes 1925.—Marmora. Della Historia di Corfù ἐξελληνισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μάρμορα. Κέρκυρα 1902.

IV.

Ὅταν ὁ Καγκελάριος τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας ἀνήγγειλε πρὸς τοὺς ἐν Πετρούπολει ἀντιπροσώπους τῶν Ἰονίων νήσων τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου ἐπικύρωσιν τῆς Συνθήκης τοῦ 1800¹⁰, ἔλεγεν ὅτι ὡς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν πολίτευμα τῶν νήσων οἱ λαοὶ θὰ ἀφίνοντο ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξωσι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔκρινον προτιμότερον. Σύμφωνας πρὸς τοῦτο ἦτο ἤδη καὶ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς πρὸς τοὺς Ἐπτανησίους ἐγκυκλίου τοῦ Πατριάρχου, καθ' ἣν «προστάγματι καὶ σταθερᾷ βουλήσει τῆς Ὑ. Πύλης» ἐχορηγεῖτο ἡ ἄδεια εἰς τοὺς λαοὺς τῶν νήσων νὰ ἐκλέξωσιν οἰονδήποτε εἶδος διοικήσεως ἣθελον νομίσει ὠφέλιμον εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ μορφή τοῦ ἐσωτερικοῦ πολιτεύματος τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ 1800¹¹ ἦτο μᾶλλον πολιτείας δημοσπόνδου. Τοῦτο βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν καὶ διὰ τὰς εἰρημένας Ἡπειρωτικὰς πόλεις, διότι ἂν καὶ κατ' ἐλάχιστας λειτουργίας διέφεραν ἢ αὐτοδιοικητικὴ ὀργάνωσις αὐτῶν, οὐχ ἦττον ἢ ἔννοια τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν Ἡπειρωτικῶν ἐκείνων πόλεων ἦτο ὀπωσδήποτε στενὴ (τοπικὴ), λόγῳ τοῦ ὅτι εἶχον ἐκχωρηθῆ ὡς προνομιοῦχοι κτήσεις (Ἰμλιάκι χουμαγιουννὶν) εἰς τὸν Σουλτάνον, τούτου δὲ ἡ κυριαρχία ἤσκειτο διὰ τοῦ Βοεβόδα. Ἐνῶ μετὰ τὴν χορήγησιν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τοῦ διπλώματος τῆς ἀνεξαρτησίας εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἰονίων νήσων, αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἀπετέλεσαν πάντως ἰδίαν Πολιτείαν, ὁσαυδήποτε καὶ ἂν ὑπέκλεψε διὰ τοῦ διπλώματος ὑπὲρ αὐτοῦ δικαιώματα ὁ Σουλτάνος.

Αἱ Ἡπειρωτικαὶ πόλεις κατόπιν τῆς συνθήκης τοῦ 1800 δὲν ἀπέτελεσαν οὔτε ἐλευθέρως δημοκρατικὰς πόλεις, οὔτε Δημοκρατίαν, ἀλλ' οὔτε καὶ Συμπολιτείαν¹², ὅπως ἐχαρακτήρισαν τὸ ἀπὸ 1800—1807 καθεστὼς οἱ γράψαντες περὶ αὐτοῦ ὀλίγας γραμμάς.

¹⁰ Ἡ συνθήκη τῆς 21 Μαρτίου 1800 ἐκυρώθη ὑπὸ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου τῆς Ρωσίας τὴν 6ην Αὐγούστου 1800, ὑπὸ δὲ τοῦ Σουλτάνου τὴν 6ην Νοεμβρίου 1800.

¹¹ Περὶ τούτου βλ. καὶ τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ καθηγητοῦ κ. Κουγέα «Ἡ ἰδέα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν πρὸς Ἑλλησιν». Ἐν Ἀθήναις 1928.

¹² Ὁ Ἀραβαντινός, ὁ Σαλαμπάντας, ὁ Γεωργίτσος καὶ ἄλλοι μεταχειρίζονται ἐναλλάξ τοὺς ὄρους τούτους.

Ἦνε ὁμοῦς ἀληθές τοῦτο, ὅτι ἐν Ἠπειρῷ κατὰ τὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα αἱ ἐννοιαὶ τῆς πλήρους πολιτικῆς ἐξουσίας, τοῦτέστι τῆς ἰδίῃ δικαίῳ ἐπαρχούσης, ὅποιαν προϋποθέτουσιν ἡ Δημοκρατία καὶ ἡ Συμπολιτεία, μὲ τὴν ἐννοίαν τῆς δοτῆς πολιτικῆς ἐξουσίας συμπλέκονται, ὥστε ὄχι μόνον τὸ καθεστὼς τῶν Ἠπειρωτικῶν πόλεων, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ Συνθήκη τοῦ 1800, ἀλλὰ καὶ τὰς ομάδας τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων νὰ ὀνομαζῶσι συνήθως συμπολιτείας οἱ γράφοντες ἱστορικὰ δοκίμια.

Ὑπατος ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλτάνου ἐδρεύων εἰς τὸ Μιχαλίτσι, χωρίον καίμενον πλησίον τῆς Πρεβέζης, ἦτο ὁ Βοεβόδας¹². Τοιοῦτος διορίσθη διὰ τοῦ φιρμανίου ὁ Ἀβδουλλάχ μπέης, ὅστις ἔφερε τὸν τίτλον: Ἐνδοξότατος Μέγας Ἱμπροχώρ¹³, κακουτζίμπασης¹⁴ Σαλαχώρας, καὶ βοεβόδας τῶν Ἱμλιάκι χουμαγιουνίν Πρεβέζης, Βονίτσης, Πάργας καὶ Βουθρωτοῦ.

Ποῖα ἦσαν τὰ ὄργανα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ ποῖα ἡ ἀκριβοῦς ἔκτασις τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῶν δὲν δυνάμεθα νὰ δρίσωμεν κατὰ τρόπον κατηγορηματικόν. Ἐξ ὧν ὁμοῦς γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀποκληθέντος «βυζαντινοῦ πολιτεύματος» ἐν Ἑπτανήσῳ, ὅπερ ἐβασίσθη ἐπὶ τοῦ κρατήσαντος ἐπὶ Ἑνετῶν πολιτεύματος τῶν Ἰονίων νήσων¹⁵ καὶ ὅπερ

¹²) Ἡ Ὄθωμανικὴ Ἐπικράτεια διηγεῖτο εἰς πέντε μεγάλας τοπαρχίας ἢ ἐγιαλέτ, αἵτινες διφεοῦντο ὑπὸ ἰσαριθμῶν τοποτηρητῶν ἢ μπεγλεμπέγ. Ἐν Εὐρώπῃ ἔκτεινον τρεῖς τοπαρχίαι. Τὸ Ρούμελη ἐγιαλέτ, Βόνα ἐγιαλέτ καὶ ἡ τοπαρχία τῶν νήσων. Ἐκαστον ἐγιαλέτ ὑποδιηγεῖτο εἰς σατραπείας ἢ σαντζάκ. Ἐκαστον σαντζάκ εἶχαν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν σαντζάκμπεην. Τὸ σαντζάκ ὑποδιηγεῖτο εἰς Βοεβοδάτα τὰ ὁποῖα διφκουν ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ καλούμενοι βοεβόδαι. Κύριον καθῆκόν των ἦτο ἡ ἐπιτήρησις τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. (Βλ. Ν. Μοσχοβάκη. Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἐν Ἀθήναις 1882, σελ. 39—41).

¹³) Ἱμπροχώρ=Αὐλάρχης (Ἐμίρ—ἀχούρ).

¹⁴) Κακουτζίμπασης=Φρούραρχος ἢ ἀρχιτελώνης (Καπού-Μπασού).

¹⁵) Τὸ ἐσωτερικὸν πολίτευμα τῶν Ἠπειρωτικῶν πόλεων ἔλκει τὴν καταγωγὴν του α') ἐκ τοῦ χάρτου τῶν προνομίων τῆς Λευκάδος τοῦ 1684, εἰς τὴν αὐτὰ ὑπήγοντο ἐπὶ Ἑνετῶν διοικητικῶς. Ἀμα ὁ Φραγκίσκος Μοροζίνης κατέλαβε τὴν Λευκάδα διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους ὅπως καταρτίσωσι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου πολίτευμα, καθ' ὃν τρόπον ἔκρινον οὗτοι πλέον προσιδιάζοντα αὐτοῖς, δηλώσας ἅμα ὅτι οἱ Ἑνετοὶ θὰ σεβασθοῦν, ὡς ἔπραξαν τοῦτο καὶ εἰς τὰς ἄλλας νήσους, τὴν κοινοτικὴν σύνθεσιν τῆς νήσου. Οἱ κάτοικοι τῆς Λευκάδος ὑπέβαλον κατάλογον τῶν Capitoli δτινα ἐζήτουν ὅπως ἀναγνωρίσωσι οἱ Ἑνετοὶ. Τῷ δὲ 1684 ἐπεκτερώθησαν τὰ προνόμια ταῦτα διὰ Decreto τῆς Ἑνετικῆς Διοικήσεως ὡς Privilegi della Comunità di Santa Maure, καὶ β') ἐκ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτεύματος τοῦ 1801, ὅπερ ἐνοποίησε τὴν διαίρησιν τῶν Ἰονίων νήσων καὶ κατήργησε τὰς παραλλαγὰς, τὰς ὁποίας μέχρι τότε ἐνεφάνιζον τὰ καθ' ἕκαστον πολιτεύματα τῶν Ἰονίων νήσων. Τὸ σύνταγμα τοῦ 1801 ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μερῶν: τὸ εἰδικόν, ἀποτελούμενον ἐκ 15 ἀρθρῶν λίαν συντόμων ἀφορῶν τὰς νήσους κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν γενικὸν ρυθμίζον τὰς ἀρμοδιότητας τῆς Γερουσίας ἐκ 17 ἀρθρῶν. Τὸ κείμενον τοῦτο εἶρηται μόνον εἰς τὸ ἔργον τοῦ Realisti Memorie storiche sulla fondazione della Repubblica Ionica. Italia 1802.